

Alina BARBU

Radu Florin GEAMĂNU

**Legea nr. 254/2013
privind executarea pedepselor și a măsurilor
privative de libertate dispuse de organele judiciare
în cursul procesului penal**

Comentarii și jurisprudență

Alina BARBU

Radu Florin GEAMĂNU

LEGEA NR. 254/2013
privind executarea pedepselor
și a măsurilor privative de libertate
dispuse de organele judiciare
în cursul procesului penal

Comentarii și jurisprudență

Universul Juridic
București
- 2021 -

La nivelul ONU, *Regulile Mandela* pun accent pe faptul că scopul pedepsei închisorii (ori al altor pedepse/măsurii similare) este acela de a proteja societatea împotriva activităților infracționale și de a reduce rata de recidivă, scop care poate fi atins numai dacă privarea de libertate este folosită pentru a se asigura reintegrarea acestor persoane în societate, astfel încât aceste persoane să respecte legea și să se poată susține prin desfășurarea de activități licite.

Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 [art. 4 alin. (1)] aduce lămuriri suplimentare și precizează, în același spirit, că *executarea pedepselor privative de libertate* are drept scop nu numai prevenirea săvârșirii altor infracțiuni, ci și asistarea deținuților, în vederea reintegrării lor sociale.

Executarea pedepselor privative de libertate se organizează în funcție de regimul de executare, vârstă, sex și nevoile deținuților, astfel încât condițiile de detenție să fie cât mai apropiate de aspectele pozitive ale vieții din exteriorul penitenciarului. În vederea atingerii scopului executării pedepselor privative de libertate, administrația locului de deținere cooperează cu instituțiile publice și organizațiile non-guvernamentale care au ca obiect de activitate prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni și reintegrarea în societate a deținuților [art. 4 alin. (3) și (4) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013].

Practică judiciară națională

În ceea ce privește scopul executării pedepselor, aceasta este invocat în mod frecvent de practica judiciară. Astfel, spre exemplu, într-o cauză, constatând că fapta există, a fost săvârșită de inculpat și constituie infracțiune în sensul art. 15 C. pen., îndeplinind condițiile de tipicitate, în temeiul art. 396 alin. (2) C. pr. pen., instanța a condamnat pe inculpatul A. la pedeapsa de un an și 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană având o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, prevăzută de art. 87 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002 cu aplicarea art. 37 alin. (1) lit. a) C. pen. 1968 și art. 5 C. pen., apreciind că această pedeapsă va constitui un avertisment suficient pentru inculpat de a nu mai săvârși fapte cu caracter penal în viitor și care corespunde sub aspectul naturii și cuantumului scopului sancționator și preventiv (special și general) prescris de prevederile art. 3 din *Legea nr. 254/2013*, dar și dublului caracter al acesteia, cel coercitiv și cel corectiv¹.

Art. 4. Respectarea demnității umane

Pedepsele și măsurile privative de libertate se execută în condiții care să asigure respectarea demnității umane.

Legislație anterioară

art. 3 (Respectarea demnității umane) din *Legea nr. 275/2006*.

¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 351/2015, ședința publică din data de 20 octombrie 2015, disponibilă la: <https://www.scj.ro/1093/Detailii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=130057>.

Legislație conexă națională

art. 1 alin. (3) (Statul român) din Constituția României; art. 11 alin. (1) C. pr. pen.; art. 4 alin. (2) și art. 288 alin. (2) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013.

Standarde internaționale

➤ **Europene:** art. 3 (Interzicerea torturii) din Convenția europeană; art. 1 (Demnitatea umană) din Carta drepturilor fundamentale; regulile 18.1, 49, 54.3, 72.1 și 93.1 din Regulile Penitenciare Europene;

➤ **Internaționale:** art. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului; art. 10.1 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice; regulile 1, 5, 50, 58, 72 și 76 din Regulile Mandela.

Comentariu

(1.) Respectarea demnității umane este un principiu de bază, întâlnit atât la nivelul reglementărilor *internaționale* (art. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, potrivit căruia „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, respectiv art. 10 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, potrivit căruia „orice persoană privată de libertate va fi tratată cu umanitate și cu respectarea demnității inerente persoanei umane”), *regionale* (art. 1 din Carta drepturilor fundamentale, care stabilește că „demnitatea umană este inviolabilă. Aceasta trebuie respectată și protejată”) și *naționale* [art. 1 alin. (3) din Constituția României, potrivit căruia „România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate”].

De remarcat este faptul că în cuprinsul Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu se menționează „demnitatea persoanei” drept o valoare ce trebuie protejată și respectată. Cu toate acestea, absența „demnității” din cuprinsul Convenției nu a împiedicat organele Convenției (Comisia ori CEDO, de exemplu) să invoce acest concept, în special prin raportare la conținutul art. 3 din Convenția europeană. Astfel, Curtea a statuat că este de esența Convenției europene respectul pentru demnitatea și libertatea umană¹.

În evoluția pedepsei se constată fenomenul că ea s-a umanizat, îndulcit, împlânzit în măsura în care s-a dezvoltat societatea și a progresat civilizația. Pedepsa barbară de la început a trebuit să parcurgă un drum lung până ce a devenit așa umană cum este azi².

Cu toate acestea, s-a susținut că, din sentimentalism, de dragul ideii umanitare, să nu exagerăm umanizarea pedepsei. Măsura pe care trebuie să o ținem în privința aceasta este eficacitatea și utilitatea. Pedepsa va trebui să fie atât de severă sau de blândă cât cere necesitatea eficacității și utilității sale³.

¹ W.A. Schabas, *The European Convention on Human Rights. A commentary*, Oxford University Press, Oxford, 2015, pp. 66-67.

² T. Pop, *op. cit.*, p. 100.

³ *Ibidem*, p. 105.

(2.) *Executarea pedepselor privative de libertate* se face, potrivit art. 4 alin. (2) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013, în condiții care să asigure respectul demnității umane, în conformitate cu prevederile aceluiași acte normative invocate.

În acest sens, *executarea măsurilor educative privative de libertate* se face în condiții care să asigure respectul demnității umane, în conformitate cu prevederile Codului penal, ale Codului de procedură penală, ale Legii nr. 254/2014 și ale Regulamentului.

Reglementările în materie execuțional penală impun, la rândul lor, similar celor de drept substanțial sau procedural, principiul respectării demnității umane [art. 11 alin. (1) C. pr. pen.], potrivit căruia orice persoană care se află în curs de urmărire penală sau de judecată trebuie tratată cu respectarea demnității umane.

(3.) Apreciem că prevederile legislației naționale sunt în consonanță cu standardele și recomandările în materia executării pedepselor.

Astfel:

- *Regulile Penitenciare Europene* stabilesc un standard minimal (acela al respectării demnității umane) cu privire la cazarea persoanelor private de libertate (regula 18.1), ordinea generală, care presupune asigurarea unor condiții de viață pentru persoanele private de libertate care să respecte demnitatea umană (regula 49), efectuarea perchezițiilor (regula 54.3), managementul locurilor de deținere (regula 72.1) și monitorizarea independentă, care trebuie să verifice inclusiv dacă demnitatea deținuților a fost respectată pe parcursul executării pedepsei (regula 93.1);

- *Regulile Mandela* au inclus, între principiile de bază (regula 1), și pe aceea că toate persoanele private de libertate vor fi tratate cu respectul datorat demnității și valorii lor inerente ca ființe umane. Totodată, regula 5 stabilește faptul că regimul închisorii ar trebui să urmărească reducerea la minimum a oricărei diferențe între viața în închisoare și viața în libertate care ar putea tinde la diminuarea responsabilității deținuților sau la diminuarea respectului datorat demnității lor ca ființe umane. Similar recomandărilor europene, și cele la nivelul ONU susțin respectarea demnității umane inerente în cazul efectuării de percheziții corporale ori domiciliare (regula 50), organizării de vizite conjugale (regula 58.2) ori formării profesionale a personalului locurilor de deținere [regula 76.1 b)].

Standarde și rapoarte

CPT, în raportul său ca urmare a *vizitei în România din 2018*¹, preciza următoarele: „58. Având în vedere informațiile culese în timpul vizitei din 2018, CPT recomandă ca autoritățile naționale să responsabilizeze personalul superior al penitenciarului pentru a se asigura că își îndeplinește responsabilitatea fundamentală de garantare a respectării de către personalul penitenciarului a drepturilor deținuților la integritate fizică și psihică. CPT reamintește că orice formă de rele tratamente este ilegală și total inacceptabilă și trebuie să facă obiectul unor sancțiuni corespunzătoare. Acest lucru impune ca tot personalul de conducere de nivel mediu și superior să acorde o atenție specială acțiunilor personalului, în special ofițerilor de penitenciar, care se află în subordinea lor și să ia măsuri imediate pentru a analiza orice informație conform căreia personalul tratează necorespunzător deținuții. Nerespectarea de către personalul de supraveghere a acestui rol este, în sine, o abatere gravă de la îndeplinirea obligațiilor. Ofițerii de penitenciare, în special membrii grupurilor de intervenție, trebuie să fie pe deplin conștienți de faptul că nu

¹ Raport către Guvernul României privind vizita în România efectuată de Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane sau Degradante (CPT) de la 7 la 19 februarie 2018, CPT/Inf (2019) 7, pct. 58, disponibil la: <https://rm.coe.int/16809390a6>.

trebuie folosită mai multă forță decât este strict necesară pentru a controla deținuții violenți și/sau recalcitranți și că, odată ce deținuții au fost puși sub control, nu poate exista nicio justificare pentru ca aceștia să mai fie loviți. În acest context, autoritățile ar trebui să se asigure că toți ofițerii de penitenciar sunt instruiți în tehnici recunoscute de control și constrângere. Mai mult, CPT recomandă ca autoritățile române să pună în aplicare măsuri active pentru a preveni ca deținuții să facă obiectul represaliilor. În acest scop, este de la sine înțeles că deținuții ar trebui să poată depune cereri și plângeri fără teama represaliilor. Mai mult, accesul la un medic nu poate fi cenzurat de către un polițist de penitenciare.

CPT recomandă, de asemenea, instalarea CCTV în scările blocurilor de cazare, începând cu acele clădiri în care sunt deținuții aflați în regimul de maximă siguranță.

59. (...) CPT recomandă autorităților române să se asigure că managementul fiecărui penitenciar reiterează întregului personal că abuzurile verbale, în special de natură rasistă, și agasarea deținuților sunt neprofesionale și inacceptabile. În plus, toți ofițerii de penitenciar, ca parte a educației lor de bază, trebuie să fie instruiți în modul de interacțiune și de a oferi sprijin deținuților cu dizabilități”.

Art. 5. Interzicerea supunerii la tortură, la tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente

(1) Se interzice supunerea oricărei persoane aflate în executarea unei pedepse sau a unei alte măsuri privative de libertate la tortură, la tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente.

(2) Încălcarea prevederilor alin. (1) se pedepsește potrivit legii penale.

Legislație anterioară

art. 4 (Interzicerea supunerii la tortură, tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente) din Legea nr. 275/2006.

Legislație conexă națională

art. 22 (Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică) din Constituția României, republicată; art. 153 (Prescripția răspunderii penale), art. 281 (Supunerea la rele tratamente) și art. 282 (Tortura) C. pen.; art. 112 alin. (4), 221 alin. (1), 238 alin. (4) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013.

Standarde internaționale

➤ **Europene:** art. 3 (Interzicerea torturii) din Convenția europeană; art. 4 (Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante) din Carta drepturilor fundamentale; regula 81.4 din Regulile Penitenciare Europene; regula 12 din Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. CM/Rec (2012)5 privind Codul etic european pentru personalul din penitenciare; principiul 2 din Ghidul pentru serviciile penitenciare și de probațiune cu privire la radicalizare și extremismul violent, adoptat de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 2 martie 2016;

➤ **Internaționale:** art. 5 din Declarația Universală a Drepturilor Omului; art. 7 din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice; Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (CAT); Protocolul Opțional la Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (OPCAT); regula 1 din Regulile Mandela; principiul 2 din Principiile Eticii Medicale; principiul 6 din Ansamblul ONU de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenție sau încarcerare.

Comentariu

(1.) Noțiunile de tortură și rele tratamente în dreptul penal național. a.) Asigurarea unui sistem de protecție a deținuților împotriva relexor tratamente prezintă o deosebită importanță în asigurarea legalității executării pedepselor privative de libertate, iar includerea în legislația națională, în conformitate cu obligațiile asumate la nivel internațional, a incriminării relexor tratamente și torturii se constituie într-un instrument eficient de protejare a acestei categorii vulnerabile de persoane¹.

Faptele care constituie rele tratamente, respectiv tortură sunt cuprinse în Codul penal, la art. 281², respectiv art. 282³.

b.) Supunerea la rele tratamente⁴. Prin incriminarea *supunerii la rele tratamente* sunt protejate relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, care presupun supunerea unei

¹ R.F. Geamănu, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 178.

² „Art. 281. Supunerea la rele tratamente

(1) Supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut de dispozițiile legale se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Supunerea la tratamente degradante ori inumane a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.”

³ „Art. 282. Tortura

(1) Fapta funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau a altei persoane care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres ori tacit al acestuia de a provoca unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice:

a) în scopul obținerii de la această persoană sau de la o terță persoană informații sau declarații;
b) în scopul pedepsirii ei pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis;
c) în scopul de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane;
d) pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare,
se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a avut ca urmare o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tortura ce a avut ca urmare moartea victimei se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (1) se pedepsește.

(5) Nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

(6) Nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele.”

⁴ O primă abordare a problematicii a fost realizată în lucrarea R.F. Geamănu, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, pp. 180-181 și 69-70, reluată, cu adaptări corespunzătoare, în prezenta analiză.

persoane la executarea măsurilor educative ori de siguranță în condițiile legii, respectiv executarea măsurilor preventive, a celor de condamnare la pedeapsa închisorii, a măsurilor de siguranță sau educative, privative de libertate fără supunerea persoanelor, subiecte ale acestor măsuri, la abuzuri sau rele tratamente. Desigur, prin incriminarea acestei fapte sunt protejate, în subsidiar, și relațiile sociale care interesează protejarea demnității umane ori, în funcție de gravitatea tratamentelor aplicate, chiar cele privind protecția integrității corporale a persoanei.

Cerința esențială pentru a fi în prezența unei fapte tipice este reprezentată de executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel reglementat prin actele normative în vigoare.

Din această perspectivă, sediul materiei diferă în funcție de măsura ori pedeapsa dispusă:

✓ *În cazul detențiunii pe viață ori al pedepsei cu închisoarea*, executarea se face, în conformitate cu prevederile art. 56 și 60 C. pen., potrivit legii privind executarea pedepselor.

Potrivit art. 1 și art. 2 din Legea nr. 254/2013, executarea pedepselor se realizează în temeiul hotărârilor judecătorești definitive și în conformitate cu dispozițiile Codului penal, ale Codului de procedură penală și ale legii.

✓ *În cazul măsurilor de siguranță*, executarea se face în conformitate cu prevederile art. 107-108 și art. 110 C. pen., art. 247-248, art. 569-572 C. pr. pen. și potrivit dispozițiilor Legii nr. 487/2002 a sănătății mintale și a protecției persoanelor cu tulburări psihice¹.

✓ *În cazul măsurilor educative* privative de libertate (internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție), executarea se face în conformitate cu prevederile art. 113-116, art. 124-127 C. pen., art. 513-520 C. pr. pen., respectiv art. 134-184 din Legea nr. 254/2013. Similar pedepsei închisorii, și în cazul măsurilor educative executarea acestora se realizează în temeiul hotărârilor judecătorești definitive și în conformitate cu dispozițiile Codului penal, ale Codului de procedură penală și ale legii (art. 1 și 2 din Legea nr. 254/2013).

Modalitatea de executare impusă nu trebuie să constituie un tratament inuman sau degradant, deoarece în aceste condiții vor fi îndeplinite elementele constitutive ale variantei agravate².

Activitatea infracțională care formează conținutul laturii obiective a acestei infracțiuni poate fi săvârșită atât prin acte comisive (de exemplu, loviri, obligarea la efectuarea unei munci excesive), cât și prin acte omisive (de exemplu, refuzul de a i se da hrană ori timpul de odihnă strict necesar)³.

Infrațiunea de supunere la rele tratamente poate fi reținută în concurs cu infrațiunea de vătămare corporală, prevăzută de art. 194 C. pen., de omor, prevăzut de art. 188 și 189 C. pen., loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, prevăzută de art. 195 C. pen., dar și cu alte infracțiuni contra înfăptuirii justiției, cum ar fi cea de cercetare abuzivă, prevăzută de art. 280 C. pen., atunci când, de exemplu, pentru a se obține o anumită declarație, persoana aflată în stare de rețineră este supusă la rele tratamente⁴.

¹ Republicată în M. Of. nr. 652 din 13 septembrie 2012.

² V. Dobrinou, în V. Dobrinou, I. Pascu, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Gorunescu, C. Păun, M. Dobrinou, N. Neagu, M.C. Sinescu, *Noul Cod penal comentat. Partea specială*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 464.

³ Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, în T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papadopol, V. Rămureanu, *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 138.

⁴ G. Bodoroncea, în G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile, *Codul penal. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 600. Apreciem că infracțiunea de supunere la rele tratamente nu poate fi reținută în concurs cu infracțiunea de lovire sau alte violențe (art. 193 C. pen.), aceasta fiind absorbită de infracțiunea de supunere la rele tratamente.

Evidențiem faptul că în sfera „relelor tratamente” nu intră torturile, acestea fiind incriminate autonom în art. 282 C. pen. Atunci când acțiunile sau inacțiunile prin care se realizează relele tratamente constituie prin ele însele infracțiuni (lovire sau alte violențe, vătămare corporală etc.), există concurs de infracțiuni, făcându-se aplicarea prevederilor art. 38 C. pen. Relele tratamente implică un ansamblu de acte prin care se produc persoanei suferințe sau privațiuni care nu sunt inerente măsurii sau sancțiunii pe care o execută. Dacă făptuitorul comite numai un singur asemenea act, fapta nu constituie infracțiunea de supunere la rele tratamente¹, ci purtare abuzivă (reglementată la art. 296 C. pen.).

c.) *Tortura*². Prin incriminarea *torturii* sunt protejate relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției³ care presupun abținerea persoanei de a cauza altuia puternice suferințe fizice ori psihice. Desigur, prin săvârșirea acestei infracțiuni sunt protejate, în subsidiar, și relațiile sociale care interesează protecția demnității umane ori, în funcție de gravitatea tratamentelor aplicate, cele privind protecția integrității corporale a persoanei.

Infracțiunea de tortură este cea mai gravă formă de lezare „interesată” (pentru obținerea de informații, declarații, în scop de intimidare, pe motiv de rasă etc.) a integrității fizice sau psihice a unei persoane, aceasta periclitând până la esență legitimitatea autorității de stat⁴.

Elementul material constă în provocarea unor puternice suferințe, care în variantele agravate determină vătămarea corporală a persoanei supuse la astfel de suferințe sau chiar moartea acesteia.

Pentru ipoteza în care suferințele provocate nu sunt puternice, fapta nu este tipică, însă, în funcție de circumstanțele cauzei, pot fi întrunite elementele constitutive ale unei alte infracțiuni: supunerea la rele tratamente (art. 281 C. pen.), abuzul în serviciu (art. 297 C. pen.) etc.

Pentru existența infracțiunii se cere ca violențele fizice sau psihice să fie comise în exercițiul autorității publice sau cel puțin cu acordul acestei autorități. Infracțiunea de tortură subzistă chiar dacă scopul urmărit prin comiterea faptei a fost sau nu realizat. De asemenea, dacă se obțin informații sau mărturisiri, nu interesează dacă acestea corespund sau nu adevărului⁵.

Infracțiunea de tortură subzistă nu numai în cazul în care suferințele sunt provocate în contextul unei anchete penale în curs, ci și în cazul în care suferințele sunt induse unei persoane în afara cadrului cercetării penale – spre exemplu, în situația în care cercetarea nu este începută și se exercită violențe puternice fie pentru generarea unor mijloace de probă în vederea începerii acesteia, fie, dimpotrivă, pentru ca o persoană să se simtă intimidată și să nu depună o plângere prealabilă.

¹ V. Dobrinou, în V. Dobrinou, I. Pascu, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Gorunescu, C. Păun, M. Dobrinou, N. Neagu, M.C. Sinescu, *op. cit.*, pp. 465-466.

² O primă abordare a problematicii a fost realizată în lucrarea R.F. Geamănu, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, pp. 184, 186-187, reluată, cu adaptări corespunzătoare, în prezenta analiză.

³ S-a susținut că, deși ca posibilitate de comitere și conținut tortura excedează întru câtva sfera justiției, totuși, cum cel mai frecvent tortura ar putea fi săvârșită în această sferă, legiuitorul român a inclus-o printre infracțiunile contra înfăptuirii justiției prevăzute în Titlul IV al Părții Speciale a Codului penal. A se vedea V. Dobrinou, în V. Dobrinou, I. Pascu, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Gorunescu, C. Păun, M. Dobrinou, N. Neagu, M.C. Sinescu, *op. cit.*, p. 471.

⁴ S. Bogdan (coord.), D.A. Șerban, G. Zlati, *Noul Cod penal. Partea specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 380.

⁵ V. Dobrinou, în V. Dobrinou, I. Pascu, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Gorunescu, C. Păun, M. Dobrinou, N. Neagu, M.C. Sinescu, *op. cit.*, p. 471.

În ceea ce privește variantele agravate ale infracțiunii, acestea au ca rezultat, comis cu intenție depășită, vătămarea corporală ori moartea persoanei asupra căreia s-au exercitat suferințe puternice. Vătămarea corporală are înțelesul dat în art. 194 C. pen., respectiv lovirea sau orice acte de violență care au cauzat vreuna dintre următoarele consecințe: o infirmitate; leziuni traumatiche sau afectarea sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale; un prejudiciu estetic grav și permanent; avortul; punerea în primejdie a vieții persoanei.

De notat este imprescriptibilitatea răspunderii penale, potrivit art. 153 alin. (2) lit. b) C. pen., pentru forma cea mai gravă a infracțiunii (atunci când actele de tortură au ca urmare moartea victimei).

Potrivit art. 282 alin. (5) C. pen., nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

Prin această din urmă prevedere legiuitorul a urmărit limitarea cazurilor de înlăturare a caracterului nejustificat al faptei. Astfel, în ipoteza torturii, a lipsit de aplicabilitate cauza justificativă privind exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații, potrivit căreia este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, în forma prevăzută de lege, dacă aceasta nu este în mod vădit ilegală [art. 21 alin. (2) C. pen.].

Legiuitorul a introdus, la alin. (6), o cauză specială care înlătură caracterul penal al faptei. Astfel, fapta nu este specifică infracțiunii de tortură dacă durerea sau suferințele rezultă exclusiv din sancțiuni legale și sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de acestea. În consecință, în astfel de situații nu poate fi reținută infracțiunea de tortură.

(2.) Noțiunile de tortură, tratamente inumane sau degradante la nivelul Consiliului Europei¹. Spre deosebire de dreptul intern, Convenția europeană a drepturilor omului stabilește diferențierea între relele tratamente și tortură nu prin sfera subiecților activi ori motivația săvârșirii faptei, ci în funcție de intensitatea relelor tratamente. Astfel, o faptă care, potrivit dreptului intern, ar fi calificată ca infracțiune de supunere la rele tratamente, poate fi calificată de CEDO drept act de tortură².

La *nivel european*, protecția persoanelor private de libertate cu privire la condițiile materiale de detenție este asigurată, cu precădere, prin *Convenția europeană*, care, prin art. 3, stabilește că „nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante”.

Așa cum s-a pronunțat CEDO în mod repetat, art. 3 din Convenția europeană conține una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice, interzicând în mod absolut supunerea unei persoane la tortură, tratamente ori pedepse inumane sau degradante³, fără să fie permise excepții ori limitări.

¹ O primă abordare a problematicii a fost realizată în lucrarea R.F. Geamănu, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, pp. 70-73, reluată, cu adaptări corespunzătoare, în prezenta analiză.

² V. Dobrinou, în V. Dobrinou, I. Pascu, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Gorunescu, C. Păun, M. Dobrinou, N. Neagu, M.C. Sinescu, *op. cit.*, p. 469.

³ CEDO, hotărârea din 15 iulie 2002, în cauza *Kalachnikov c. Rusiei*, § 95; CEDO, hotărârea din 29 aprilie 2003, în cauza *Aliev c. Ucrainei*, § 129. Menționăm că toate hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului la care facem referire în acest studiu sunt accesibile pe site-ul CEDO, disponibile la: <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database>.

Dispozițiile lipsite de echivoc de la art. 3 statuează și faptul că niciodată¹, în temeiul Convenției sau al reglementărilor internaționale, nu există justificare pentru acțiuni prin care se încalcă acest articol. Cu alte cuvinte, nu pot exista factori care să poată fi considerați de un sistem de drept național ca justificare pentru aplicarea unei conduite interzise – nici conduita victimei, nici presiunea sub care se află făptuitorul de a efectua investigații sau de a preveni săvârșirea unei infracțiuni, nici orice împrejurări externe sau niciun fel de alți factori².

Tortura poate fi atât psihică, cât și fizică și poate lua forme dintre cele mai diverse, cum ar fi: aplicarea de șocuri electrice, aplicarea de lovituri la nivelul tălpii piciorului, suspendarea în poziții dureroase, bătaia, violarea, sufocarea, producerea de arsuri prin aplicarea de mucuri de țigară, privarea de mâncare, somn și comunicare, intimidarea, simularea executării persoanei etc.³.

Distincția între tortură și tratamente sau pedepse inumane ori degradante este dată de intensitatea suferinței provocate⁴. Astfel, tratamentul poate fi considerat inuman dacă acesta provoacă, nejustificat și în mod conștient, grave suferințe (fizice ori psihice). Putem vorbi despre tortură în ipoteza în care tratamentele inumane sunt aplicate cu un anumit scop, cum ar fi obținerea unor informații ori a unei mărturisiri, fiind o formă agravată a tratamentelor inumane. Există tratament degradant dacă prin acesta se cauzează o gravă umilință unei persoane în fața altor persoane ori dacă aceasta este determinată să acționeze împotriva propriei voințe ori conștiințe⁵. Nu este necesară existența intenției de a umili ori degrada o persoană pentru ca tratamentul să fie calificat ca fiind degradant⁶.

Convenția nu definește noțiunea de tratament degradant, prin urmare un rol important i-a revenit jurisprudenței Curții. Tratamentele degradante sunt cele care cauzează unei persoane „*sentimente de frică, angoasă și inferioritate, de natură să o umilească și să o înjosească*” sau cele care „*umilesc sau înjosesc individul, arătându-i lipsă de respect sau îi diminuează sentimentul de demnitate sau îi cauzează sentimente de frică, angoasă și inferioritate, capabile să-i înfrângă rezistența fizică și morală*”⁷.

Tratamentul degradant este definit în jurisprudența CEDO ca fiind „un tratament care umilește individul în fața lui însuși sau a altor persoane ori care îl determină să acționeze contrar voinței sau conștiinței sale”⁸. Pentru ca o pedeapsă să fie „degradantă” este necesar ca sentimentul de umilire creat, urmare a executării acesteia, să depășească nivelul de umilire pe care îl presupune orice pedeapsă penală⁹.

¹ Excepțiile de la acest principiu nu sunt admise în nicio ipoteză, nici dacă acestea ar fi impuse de o situație urgentă care ar fi de natură să amenințe viața unei națiuni (CEDO, hotărârea din 18 ianuarie 1978, în cauza *Irlanda c. Marii Britanii*, § 163) și independent de atitudinea persoanei în cauză (CEDO, hotărârea din 26 octombrie 2000, în cauza *Kudla c. Poloniei*, § 90; CEDO, hotărârea din 9 martie 2006, în cauza *Cenbauer c. Croației*, § 42; CEDO, hotărârea din 12 iulie 2007, în cauza *Testa c. Croației*, § 42).

² A. Reidy, *The prohibition of torture. A guide to the implementation of Article 3 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks*, No. 6, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, 2002, p. 19, disponibil la: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007ff4c>.

³ Asociația pentru Prevenirea Torturii (APT), *Monitorizarea locurilor de deținere. Ghid practic*, Geneva, aprilie 2004, p. 103, disponibil la: http://www.apr.ch/content/files_res/monitoring-guide-en.pdf.

⁴ CEDO, hotărârea din 18 ianuarie 1978, în cauza *Irlanda c. Marii Britanii*, § 167.

⁵ P. van Dijk, F. van Hoof, A. van Rijn, L. Zwaak, *Theory and practice on the European Convention on Human Rights*, 4th edition, Intersentia, Antwerpen-Oxford, 2006, p. 406.

⁶ A se vedea, în acest sens, D. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, 2nd edition, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 92.

⁷ R.H. Radu, *Convenția europeană a drepturilor a omului. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2021, citând cauzele *Kudla c. Poloniei*, par. 92, *Keenan c. Marii Britanii*, par. 110, *Irlanda c. Marii Britanii*, par. 30, *Y. c. Marii Britanii*, par. 167, *Pretty c. Marii Britanii*, p. 61.

⁸ CEDO, hotărârea din 25 aprilie 1978, în cauza *Tyrer c. Marii Britanii*, § 26.

⁹ *Ibidem*, § 30.

Practică judiciară europeană

(1.1.) CEDO. Latura substanțială a art. 3¹. a.) În cauza *Irlanda c. Regatului Unit*², Curtea a precizat că evaluarea nivelului minim de gravitate este relativă: depinde de toate circumstanțele cazului, cum ar fi durata tratamentului, efectele sale fizice și mentale și, în unele cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei.

b.) În cauza *Soering c. Regatului Unit*³, Curtea a reluat criteriile de evaluare expuse încă din anul 1978, adăugând unele criterii noi: relele tratamente, inclusiv pedeapsa, trebuie să atingă un nivel minim de severitate dacă se încadrează în domeniul de aplicare al art. 3. Evaluarea acestui nivel minim este, în natura lucrurilor, relativă; aceasta depinde de toate circumstanțele cazului, cum ar fi natura și contextul tratamentului sau pedeapsa, modul și metoda de executare a acestuia, durata, efectele sale fizice sau psihice și, în unele cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei. Pentru ca o pedeapsă sau un tratament asociat cu aceasta să fie „inuman” sau „degradant”, suferința sau umilința implicată trebuie să depășească, în orice caz, acel element inevitabil de suferință sau umilire legat de o anumită formă de pedeapsă legitimă. În această privință, trebuie luată în considerare nu numai durerea fizică experimentată, ci și, în cazul în care există o întârziere considerabilă înainte de executarea pedepsei, de angoasa mentală a persoanei condamnate de a anticipa violența pe care trebuie să o fi provocat (cazul perioadei de așteptare a punerii în executare a pedepsei cu moartea).

c.) În cauza *Kudla c. Polonia*⁴, Curtea a reținut că relele tratamente trebuie să atingă un nivel minim de gravitate pentru a se încadra în domeniul de aplicare a art. 3. Determinarea acestui minimum este, în sine, relativă și depinde de toate împrejurările cauzei, cum ar fi natura și contextul aplicării tratamentelor, modul și metoda de executare, durata, efectele fizice și psihice și, în anumite cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei.

d.) În cauza *Dorneanu c. România*⁵, CEDO a reținut existența unui tratament inuman în cazul unei persoane private de libertate, constatând că autoritățile naționale nu au oferit reclamantului un tratament compatibil cu prevederile art. 3 al Convenției, determinând, pe cale de consecință, un tratament inuman asupra unei persoane care suferea de o boală terminală.

Curtea a reținut că reclamantul fusese încarcerat în timp ce se afla pe moarte și sub efectele unui tratament medical dur, în condiții de detenție dificile. În acest context, lipsa de diligență a autorităților face persoana și mai vulnerabilă și o plasează în imposibilitatea de a-și păstra demnitatea în fața unui sfârșit la care conduce boala sa, în mod fatal și inevitabil. În măsura în care boala sa progresează, reclamantul nu a mai putut face față mediului penitenciar, așa încât autoritățile naționale trebuiau să întreprindă măsuri speciale bazate pe considerente umanitare; or, autoritățile naționale nu au examinat capacitatea concretă a persoanei de a rămâne încarcerată în condițiile de detenție existente. Astfel,

¹. O primă abordare a problematicii a fost realizată în lucrarea R.F. Geamănu, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse private de libertate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, pp. 75-78, reluată, cu adaptări corespunzătoare, în prezenta analiză.

² CEDO, hotărârea din 18 ianuarie 1978, în cauza *Irlanda c. Regatului Unit*. A se vedea, de asemenea, CEDO, hotărârea din 6 aprilie 2000, în cauza *Labita c. Italiei*, nr. 26772/95, § 120; CEDO, hotărârea din 3 aprilie 2001, în cauza *Keenan c. Regatului Unit*, § 20, și CEDO, hotărârea din 24 iulie 2001, în cauza *Valașinas c. Lituaniei*, § 120.

³ CEDO, hotărârea din 7 iulie 1989, în cauza *Soering c. Regatului Unit*, nr. 14038/88.

⁴ CEDO, hotărârea din 26 octombrie 2000, în cauza *Kudla c. Poloniai [MC]*, nr. 30210/96, § 91.

⁵ CEDO, hotărârea din 28 noiembrie 2017, în cauza *Dorneanu c. României*, nr. 55089/13, §§ 63-100.

CEDO a constatat că procedurile aplicate s-au axat pe formalități, împiedicându-l pe reclamant, aflat pe patul de moarte, să-și trăiască ultimele zile în demnitate. În plus, durata procedurii de obținere a întreruperii executării pedepsei din motive de sănătate fusese prea îndelungată pentru o boală aflată în fază terminală.

e.) În cauza *Aksoy c. Turciei*¹, Curtea Europeană a constatat că supunerea unei persoane la așa-numita „spânzurătoare palestiniană” (persoana este dezbrăcată, cu brațele legate între ele în spate și suspendată de brațe) denotă faptul că un astfel de tratament ar fi putut fi provocat numai în mod deliberat, fiind necesară o pregătire și efort pentru realizarea acesteia. În speță, acest tratament a fost utilizat cu scopul de a obține informații de la solicitant. Pe lângă durerile severe pe care trebuie să le fi provocat la vremea respectivă, actele medicale au constatat că procedeul folosit a dus la o paralizie a ambelor brațe, care s-a prelungit în timp. Pe cale de consecință, Curtea a considerat că un astfel de tratament constituie tortură, fiind, astfel, încălcat art. 3 din Convenție.

f.) În cauza *Aydin c. Turciei*², Curtea Europeană a reținut că violarea unei deținute (privată de libertate, în custodia Jandarmeriei din Derik) de către un oficial al statului trebuie considerată a fi o formă deosebit de gravă și inacceptabilă de rele tratamente, având în vedere ușurința cu care infractorul poate exploata vulnerabilitatea și rezistența slăbită a victimei sale. Mai mult, violul lasă cicatrici psihologice profunde victimei, care nu se vindecă cu trecerea timpului la fel de repede ca alte forme de violență fizică și psihică. Pe cale de consecință, Curtea a considerat că un astfel de tratament constituie tortură, fiind, astfel, încălcat art. 3 din Convenție.

g.) În cauza *Tomasi c. Franței*³, Curtea Europeană, deși a acceptat că o anchetă penală în domeniul luptei împotriva criminalității, în special în ceea ce privește combaterea terorismului, prezintă unele dificultăți inerente incontestabile, totuși a considerat că acest aspect nu poate determina ori justifica limitarea protecției care trebuie acordată în ceea ce privește integritatea fizică a persoanelor, așa încât dovedirea (prin acte medicale emise ca urmare a unor evaluări independente) existenței unui număr mare de lovituri provocate reclamantului, precum și intensitatea deosebită a acestora determină existența unui tratament inuman și degradant, contrar art. 3 din Convenție.

h.) În cauza *Ciorap c. Moldovei*⁴, Curtea a conchis că alimentarea silită repetată a reclamantului, nefiind determinată de motive medicale valabile, ci, mai degrabă, având scopul de a forța reclamantul să stopeze protestul său, efectuată într-un mod care l-a expus inutil pe reclamant la o durere fizică mare și umilire, poate fi considerată tortură, așa încât a existat o violare a art. 3 al Convenției⁵.

i.) Cu privire la examenul jurisprudenței instanței de la Strasbourg în cauzele care privesc utilizarea forței și a mijloacelor de constrângere care au determinat încălcarea art. 3, prin considerarea acestor fapte ca fiind acte de tortură ori tratamente inumane sau degradante, *a se vedea infra, comentariul art. 16.*

¹ CEDO, hotărârea din 18 decembrie 1996, în cauza *Aksoy c. Turciei*, nr. 21987/93, § 64.

² CEDO, hotărârea din 25 septembrie 1997, în cauza *Aydin c. Turciei*, nr. 23178/94, §§ 80-88.

³ CEDO, hotărârea din 27 august 1997, în cauza *Tomasi c. Franței*, nr. 12850/87, § 115.

⁴ CEDO, hotărârea din 19 iunie 2007, în cauza *Ciorap c. Moldovei*, §§ 84-85 și 88-89. Curtea a fost frapată de modul de alimentare silită în această cauză, inclusiv de faptele necontestate ale încătușării lui obligatorii, deși nu a opus nicio rezistență, cauzarea durerii severe pentru a-l forța să-și deschidă gura și tragerea limbii din gură cu un clește metalic.

⁵ Cu privire la refuzul de hrană și hrănirea forțată a persoanelor private de libertate, a se vedea R.F. Geamănu, *Hunger strikes and force-feeding in prisons*, The International Conference Challenges of the Knowledge Society – CKS 2016, Bucharest, May 20-21, 2016, 10th edition, pp. 55-69, disponibil la: http://cks.univnt.ro/cks_2016/cks_2016_articole.html.

j.) Inexistența unei încălcări a normei cuprinse în art. 3 din Convenție a fost reținută și în cauza *Öcalan c. Turciei*¹, deoarece condițiile de cazare erau conforme cu standardele europene, iar izolarea reclamantului a fost întemeiată pe rațiuni de securitate, având în vedere că acesta era liderul unei puternice mișcări separatiste.

k.) În fine, dacă elementele oferite de părți nu au fost susceptibile să susțină plângerea întemeiată pe art. 3 și să demonstreze caracterul real al relor tratamente invocate (interesatul nu a oferit niciun început de probă care ar fi putut face plauzibile invocările sale; în special, el nu a prezentat niciun certificat medical care să indice că ar fi suferit răni sau că nu i s-ar fi acordat îngrijiri medicale adecvate în închisoare)² sau dacă din analiza ansamblului elementelor pertinente, inclusiv certificatele medicale care dovedesc gravitatea redusă a traumatismelor cauzate reclamantului, nu se poate reține că mijloacele folosite au fost inadecvate și disproporționate pentru scopul misiunii, care consta în a-l reține pe reclamant și a-l conduce în fața autorității care angajase urmărirea penală împotriva acestuia³, ori dacă este imposibil de stabilit, în baza probelor prezentate, dacă reclamantul a suferit sau nu, din partea autorităților, tratamente contrare art. 3 din Convenție, astfel cum pretindea⁴, instanța de contencios convențional nu poate stabili că a fost încălcat art. 3 în partea sa materială.

Pe cale de consecință, simpla declarație a unei persoane private de libertate că a fost supusă torturii ori unor tratamente inumane ori degradante nu este suficientă, fiind necesară dovedirea acestor susțineri cu orice mijloc de probă apt să determine Curtea de la Strasbourg în a aprecia că a existat o încălcare a prevederilor art. 3 din Convenție.

(1.2.) CEDO. Latura procedurală a art. 3⁵. Din punctul de vedere al *laturii procedurale*, instanța de la Strasbourg afirmă (în cauza *Bursuc c. României*, de exemplu)⁶, în mod frecvent și cu valoare de principiu, că, atunci când o persoană susține în mod credibil că ar fi fost victima unor tratamente contrare art. 3 din Convenție, din partea poliției sau a altor servicii similare ale statului, dispoziția menționată, coroborată cu obligația generală a statelor, prevăzută la art. 1, de a recunoaște „oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în (...) Convenție”, impune implicit cerința desfășurării unei anchete oficiale efective. O asemenea anchetă, la fel ca cea impusă de prevederile art. 2 din Convenție, trebuie să fie de natură să conducă la identificarea și sancționarea persoanelor vinovate. În caz contrar, interdicția legală generală a tratamentelor inumane sau degradante ar fi lipsită de eficiență practică, în ciuda importanței sale fundamentale, și s-ar crea posibilitatea ca în unele cazuri agenții statului, beneficiind de o cvasi-impunitate, să încalce drepturile persoanelor aflate sub supravegherea lor.

Curtea amintește că, pentru ca o anchetă cu privire la omor sau rele tratamente săvârșite de agenți ai statului să fie considerată efectivă, se poate aprecia, în general, că

¹ CEDO, hotărârea din 12 mai 2005, în cauza *Öcalan c. Turciei*, § 191-196. Conform raportului CPT, menționat în cuprinsul hotărârii, camera în care acesta a fost cazat era suficient de mare pentru o persoană, având pat, masă, fotoliu, rafturi pentru cărți, aer condiționat, toaletă și fereastră. Deși reclamantul era singurul condamnat aflat în acea închisoare, singurele lui contacte fiind cu personalul închisorii, el avea acces la cărți, ziare și la radio, putea trimite scrisori, primi vizite din partea familiei, apărătorului, așa încât Marea Cameră a CEDO nu a reținut existența unei izolări senzoriale complete, care ar fi de natură să cadă sub incidența art. 3 din Convenție.

² CEDO, hotărârea din 9 noiembrie 2006, în cauza *Melinte c. României*, §§ 35-36.

³ CEDO, hotărârea din 26 aprilie 2007, în cauza *Dumitru Popescu (nr. 1) c. României*, §§ 68-69.

⁴ CEDO, hotărârea din 24 noiembrie 2009, în cauza *Bolovan c. României*, §§ 45 și 47.

⁵ O primă abordare a problemicii a fost realizată în lucrarea R.F. Geamănu, *Mijloace de protecție a persoanelor condamnate la pedepse privative de libertate*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, pp. 78-79, reluată, cu adaptări corespunzătoare, în prezenta analiză.

⁶ CEDO, hotărârea din 12 octombrie 2004, în cauza *Bursuc c. României*, §§ 101-110.

TITLUL IV

EXECUTAREA MĂSURILOR PREVENTIVE PRIVATIVE DE LIBERTATE

CAPITOLUL I

Executarea măsurilor preventive privative de libertate în centrele de reținere și arestare preventivă

Art. 107. Organizarea centrelor de reținere și arestare preventivă

(1) Centrele de reținere și arestare preventivă se organizează și funcționează în subordinea Ministerului Afacerilor Interne și se înființează prin ordin al ministrului afacerilor interne.

(2) Organizarea și funcționarea centrelor de reținere și arestare preventivă, precum și măsurile necesare pentru siguranța acestora se stabilesc prin regulament aprobat prin ordin al ministrului afacerilor interne.

(3) Prin ordin comun al ministrului afacerilor interne și al ministrului justiției se stabilesc penitenciarele, centrele de arestare preventivă, centrele educative și centrele de detenție în a căror circumscripție funcționează centrele de reținere și arestare preventivă.

Legislație anterioară

art. 81 (Centrele de reținere și arestare preventivă și centrele de arestare preventivă) din Legea nr. 275/2006; Legea nr. 21/1990 pentru trecerea Direcției generale a penitenciarelor din cadrul Ministerului de Interne în subordinea Ministerului Justiției.

Legislație conexă națională

art. 231-234 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013; Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 14/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea centrelor de reținere și arestare preventivă, precum și măsurile necesare pentru siguranța acestora; art. 71 din Anexa nr. 1 la Decretul prezidențial nr. 240/2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României; art. 63 din Legea nr. 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19; art. 56 din O.U.G. nr. 70/2020 privind reglementarea unor măsuri, începând cu data de 15 mai 2020, în contextul situației epidemiologice determinate de răspândirea coronavirusului SARS-CoV-2, pentru prelungirea unor termene, pentru modificarea și completarea Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, a Legii educației naționale nr. 1/2011, precum și a altor acte normative, aprobată prin Legea nr. 179/2020; Legea nr. 114/2021 privind unele măsuri în domeniul justiției în contextul pandemiei de COVID-19.

Standarde internaționale

► **Europene:** regulile 10 și 96 din Regulile Penitenciare Europene; Ghidul privind recrutarea, selecția, educarea, formarea și dezvoltarea profesională a personalului penitenciar și de probațiune, adoptat de Comitetul pentru probleme penale a Consiliului

Europei, în cadrul celei de-a 1356-a reuniuni din 9 octombrie 2019; Recomandarea Rec (2001) 10 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind Codul European de etică al poliției, 19 septembrie 2001; CPT, Declarația principiilor referitoare la tratamentul persoanelor private de libertate în contextul pandemiei bolii coronavirusului (COVID-19);

➤ **Internaționale:** art. 11 și 111-120 din Regulile Mandela.

Comentariu

(1.) Custodierea persoanelor private de libertate era efectuată în trecut în cadrul Direcției Generale a Penitenciarelor, o structură care s-a aflat în subordinea Ministerului de Interne până la data de 14 ianuarie 1991, când a fost trecută în subordinea Ministerului Justiției, ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 21/1990. Schimbarea majoră a politicii execuțional penale se conforma, astfel, standardelor europene care menționau în mod constant necesitatea asigurării cazării persoanelor private de libertate de către un personal specializat – separat, în special, de structurile militare sau de cele investigative. De altfel, și în prezent, potrivit principiului 2 din Ghidul privind recrutarea, selecția, educația, formarea și dezvoltarea profesională a personalului penitenciar și de probațiune, serviciile penitenciarelor, ca și cele ale structurilor de probațiune, sunt în responsabilitatea autorităților publice și ar trebui să fie separate de serviciile militare, de poliție sau de cele de anchetă penală. Este de precizat că documentul european cuprinde în termenul de *penitenciare* și structurile care custodiază persoanele suspecte, respectiv arestate preventiv. Principiul este respectat și în sistemul românesc, în sensul că majoritatea covârșitoare a persoanelor private de libertate este custodiată de sistemul penitenciar aflat în subordinea Ministerului Justiției și organizat distinct de structurile militare, polițienești sau de anchetă.

Totodată, pentru persoanele aflate în cursul urmăririi penale, pentru un număr strict de zile de reținere sau arestare preventivă, sunt competente structuri ale Ministerului de Interne, nemilitarizate prin raportare la sensul strict al noțiunii, și organizate distinct de organele de urmărire penală.

(2.) În legătură cu acest aspect, în mod constant *structurile Consiliului Europei*, în special CPT, au reiterat recomandarea ca nicio categorie de persoane private de libertate în cursul procedurilor judiciare penale să nu mai fie custodiate de structuri polițienești. Rațiunea acestei susțineri constante a CPT are în vedere expunerea persoanelor private de libertate unui risc mai mare de intimidare sau presiune în instituțiile de detenție ale poliției, la care se adaugă faptul că în aceste locații condițiile materiale nu sunt adecvate, îngrijirea este precară, iar regimul de executare a pedepsei nu oferă suficiente opțiuni pentru participarea la programe, cursuri etc. Faptul că centrele de reținere și arestare preventivă ale poliției s-au dovedit a fi necorespunzătoare unei detenții prelungite a fost consemnat și de CEDO în cauza *Rezmiveș și alții c. România*.

De altfel, CEDO a subliniat, cu caracter general, faptul că principiile privind drepturile deținuților trebuie aplicate persoanelor private de libertate și pentru perioade scurte de timp, de exemplu celor aflate în secțiile de poliție – a se vedea cauzele pronunțate de Marea Cameră, precum *Muršić c. Croației* sau *Georgia c. Rusiei*. Acest aspect a fost clar explicat și în *Regulile Penitenciare Europene*. Astfel, la regula 10.4 se precizează că sunt considerați *deținuți* toate persoanele cazate într-o închisoare, dar și cele care sunt deținute în alte unități, cum ar fi secțiile de poliție sau alte spații pe care nu le pot părăsi după bunul plac. În regula 71 se arată că închisorile sunt responsabilitatea autorităților publice și că acestea trebuie să fie separate de serviciile militare, de poliție sau de

cercetare penală. Prin urmare, administrarea închisorilor nu ar trebui să fie direct în mâinile vreunei puteri de poliție sau militare, fiind important să existe o separare organizațională clară între cele două structuri: de poliție și administrațiile penitenciare. În sfârșit, potrivit art. 6 din *Codul european de etică al poliției*, trebuie să existe o distincție clară între rolul poliției și al procuraturii, al sistemului judiciar și al sistemului corecțional, poliția urmând să nu dețină nicio funcție de control asupra acestor structuri. Potrivit art. 11, poliția nu ar trebui să preia rolul personalului închisorii, cu excepția cazurilor de urgență.

(3.) *Standardul internațional* este, în schimb, mai larg, *Regulile Mandela* impunând, în special, cazarea separată a persoanelor arestate preventiv de cele condamnate, și reglementând distinct, începând cu regula 111, norme pentru persoanele aflate în camerele de deținere ale poliției sau ale centrelor de reținere și arest preventiv. Fără implicații directe din perspectiva modului de organizare și funcționare a locurilor de detenție pentru persoanele aflate în cursul urmăririi penale, dar cu relevanță din perspectiva standardelor incidente procedurilor aplicate persoanelor suspecte sau inculpate pe durata audierii lor, din perspectiva respectării drepturilor și libertăților fundamentale, menționăm raportul ONU¹, care a stat la baza unui demers mai specific, finalizat recent, prin definitivarea și publicarea, în cursul lunii mai 2021, a *Principiilor privind interviurile eficiente pentru investigații și colectarea de informații*².

(4.) Fără a exista o prevedere legală expresă în acest sens în *Codul de procedură penală*, reglementarea distinctă a cazării persoanelor private de libertate în cursul urmăririi penale constituie, prin urmare, exclusiv o opțiune de politică execuțională penală. Păstrarea în competența Ministerului Afacerilor Interne a custodierii persoanelor private de libertate este justificată în mod constant atât prin necesitatea punerii la dispoziția organului judiciar, de îndată, a persoanelor private de libertate, cât și prin faptul că infrastructura penitenciarelor din România nu este distribuită unitar, existând județe precum Suceava, Neamț, Buzău, Teleorman, Olt etc. unde nu există nicio unitate penitenciară, ceea ce ar determina dificultăți majore în derularea investigațiilor penale cu persoane private de libertate. Pe de altă parte însă, infrastructura existentă a centrelor de reținere și arestare preventivă, concepută în termenii altor epoci istorice și prin raportare la alte valori, a putut fi cu greu adaptată cerințelor moderne, standardelor minime în ceea ce privește respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, provocări existând în continuare.

Persoanele private de libertate până la trimiterea în judecată sunt, astfel, cazate în cadrul celor 51 de centre de reținere și arestare preventivă, dintre care 40 deservesc unitățile administrativ-teritoriale și 11 Bucureștiul. Acestea sunt organizate și funcționează la nivelul unităților de poliție, potrivit art. 5 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea centrelor de reținere și arestare preventivă, precum și măsurile necesare pentru siguranța acestora, aprobat prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 14/2018. Cele 51 de structuri de specialitate sunt organizate la nivelul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București și a inspectoratelor de poliție județene.

Concepute într-un format mult mai redus prin comparație cu spațiile penitenciare, centrele au însă cele două sectoare distincte – de cazare și administrativ.

¹ ONU – Interim report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, disponibil la: <https://undocs.org/en/A/71/298>.

² New Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering, mai 2021, disponibil la: https://www.apt.ch/en/news_on_prevention/new-principles-effective-interviewing-investigations-and-information-gathering.

Sectorul de cazare cuprinde, similar penitenciarelor, un punct de primire, camere, birouri de lucru pentru personal, oficiu alimentar, grupuri sanitare, frizerie, magazine pentru păstrarea bunurilor personale, posturi telefonice, cutii poștale, bibliotecă și, în funcție de posibilități, spații destinate asigurării asistenței medicale, consultației și efectuării triajului epidemiologic, cabinete de psihologie. În ceea ce privește spațiile pentru practicarea sportului sau desfășurarea de activități în aer liber, punctele de documentare sau clădirile, acestea sunt și mai puține, prin raportare la infrastructura existentă.

Sectorul administrativ cuprinde, de regulă, birouri de lucru pentru personal și judecătorul de supraveghere a privării de libertate [pentru care există, de altfel, obligație expresă de punere la dispoziție a unui spațiu, potrivit art. 6 alin. (5) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea centrelor de reținere și arestare preventivă, precum și măsurile necesare pentru siguranța acestora, aprobat prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 14/2018, spații destinate personalului care asigură paza și activitățile de escortă/transfer, spații destinate acordării asistenței medicale, spații special amenajate pentru armament și muniția de serviciu, spații pentru exercitarea dreptului la apărare, la pachet, la vizită; spații corespunzătoare pentru efectuarea comunicărilor on-line etc.

⚙️ (5.) În ceea ce privește *alin. (3)*, acesta nu a fost pus în aplicare. Astfel cum s-a arătat și în *comentariul formulat pe marginea art. 120*, prin raportare la actuala organizare a sistemului penitenciar, nu s-a considerat oportună înființarea unor astfel de centre, executarea măsurilor preventive în timpul judecății urmând a se realiza în secții anume destinate din locurile de deținere.

(6.) Cu caracter general, este de precizat că provocările gestionării centrelor de reținere și arestare preventivă nu sunt de neglijat. Mobilitatea foarte mare, diversitatea situațiilor, impactul, de cele mai multe ori puternic, al unei privări de libertate, trebuie gestionate corect și profesionist. Durata cazării, chiar dacă scurtă – în majoritatea cazurilor aceasta fiind de 60 de zile din maximum de 180 prevăzut de Constituție pentru arestarea preventivă în cursul urmăririi penale –, impune eforturi specifice de adaptare a regimului la nevoile specifice fiecărei persoane private de libertate.

(7.) *Starea de urgență și starea de alertă.* În *context pandemic*, provocările au crescut exponențial, în special din nevoia asigurării, în egală măsură, a dreptului la sănătate a persoanelor private de libertate, dar și a gestionării corespunzătoare a siguranței centrelor. Astfel, art. 71 din *Anexa nr. 1 la Decretul prezidențial nr. 240/2020* face trimitere la textul anterior (*Decretul prezidențial nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României*), care reglementa măsurile excepționale dispuse în cadrul penitenciarelor pe durata *stării de urgență*, precizând că se aplică în mod corespunzător, cu unele excepții, și centrelor de reținere și arestare preventivă.

Pe durata *stării de alertă* au devenit aplicabile prevederile art. 56 din O.U.G. nr. 70/2020 privind reglementarea unor măsuri, începând cu data de 15 mai 2020, în contextul situației epidemiologice determinate de răspândirea coronavirusului SARS-CoV-2, pentru prelungirea unor termene, pentru modificarea și completarea Legii nr. 227/2015 privind Codul fiscal, a Legii educației naționale nr. 1/2011, precum și a altor acte normative, aprobată prin Legea nr. 179/2020.

În esență, pe durata ambelor tipuri de stări excepționale, la nivelul centrelor de reținere și arestare preventivă se pot lua măsuri speciale, unele similare celor ce pot fi dispuse față de persoanele aflate în responsabilitatea sistemului național al penitenciarelor (transferul, audierea prin videoconferință), altele suplimentar aceluia (transferul și pentru motive precum buna desfășurare a actului de justiție ori când capacitatea legală

de cazare a centrului este depășită) sau reglementate distinct (suplimentarea dreptului la convorbiri telefonice până la maximum 45 de minute pe zi).

Astfel de măsuri sunt necesare și adaptate noilor realități. De exemplu, posibilitatea audierii prin videoconferință este menită a scădea semnificativ riscul răspândirii virusului COVID-19 prin limitarea deplasărilor persoanelor private de libertate. A fost însă necesară intervenția legislativă expresă pentru a se preciza, spre deosebire de dreptul comun, că în aceste situații nu mai este necesar acordul inculpatului pentru dispunerea acestei măsuri, interesul public prevalând. Astfel, art. 63 din Legea nr. 55/2020, în vigoare în perioada aprilie 2020-aprilie 2021, prevedea că, în cauzele penale, dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților, persoanele private de libertate pot fi audiate prin videoconferință la locul de deținere, fără a fi necesar acordul acestora. Posibilitatea a fost menținută și după abrogarea textului prin Legea nr. 114/2021 privind unele măsuri în domeniul justiției în contextul pandemiei de COVID-19; a se vedea art. 13 alin. (19) din acest din urmă act normativ, care are următorul cuprins: „Dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților, persoanele private de libertate, altele decât cele aflate în arest la domiciliu, sunt audiate prin videoconferință la locul de deținere, fără a fi necesar acordul acestora”.

Un aspect important de semnalat este că, aplicând art. 234 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013, se poate dispune redistribuirea personalului în cazul în care capacitatea legală de cazare a unui centru este depășită. Acest text a fost aplicat cu regularitate, în special în contextul punerii în executare de către România a planului de acțiune adoptat urmare a condamnării în cauza *Rezmiveș și alții c. României*, astfel încât să fie asigurată respectarea drepturilor fundamentale și să nu fie afectată buna desfășurare a procesului penal. În cursul anului 2018, circa 600 de persoane au fost astfel transferate, iar în cursul anului 2019, numărul se apropia de 800, în condițiile în care media persoanelor cazare la nivel național într-un an este de 18.000. Desigur, în context pandemic, măsurile dispuse, fie în conformitate cu reglementările stării de urgență, fie cele ale stării de alertă, au vizat efectuarea de transferuri cu luarea în considerare în primul rând a situației sanitare și în al doilea rând a capacității de cazare și a condițiilor de detenție oferite efectiv în cadrul centrelor de rețineră și arestare preventivă.

Practică judiciară europeană

a.) Cauza *Muršić c. Croației*¹: „În plus, Curtea observă că o serie de întrebări pot apărea, de asemenea, în contextul cazării într-o cameră individuală, al izolării sau al altor regimuri de detenție similare, sau al locurilor folosite pentru rețineră sau spații similare utilizate pentru perioade foarte scurte de timp (spații de arest preventiv, instituții psihiatrice, centre de rețineră pentru străini), care nu sunt însă în discuție în prezenta cauză (a se vedea *supra*, pct. 50, și hotărârea pronunțată în cauza *Georgia c. Rusiei (I)* [MC], nr. 13255/07, pct. 192-205, CEDO)”.

b.) Cauza *Rezmiveș și alții c. României*²: „108. În paralel, Comitetul de Miniștri a evaluat în două rânduri măsurile generale adoptate de autoritățile române ca răspuns la constatările Curții, iar concluziile acestuia nu au făcut decât să confirme o situație îngrijorătoare în majoritatea aresturilor poliției și a penitenciarelor, care erau în continuare grav supraaglomerate și în care condițiile materiale erau precare. (...) Realitatea situației

¹ CEDO, hotărârea din 25 aprilie 2017, în cauza *Muršić c. Croației*, nr. 7334/13.

² CEDO, hotărârea din 25 aprilie 2017, în cauza *Rezmiveș și alții c. României*, nr. 61467/12, 39516/13, 48231/13 și 68191/13.

este confirmată și de cele mai recente rapoarte ale CPT, care subliniază importanța problemei legate de supraaglomerarea penitenciarelor din România. Aceleași rapoarte consideră aresturile poliției ca fiind necorespunzătoare pentru detenție prelungită deoarece, fiind de obicei supraaglomerate, duc lipsă de acces direct la toalete, de ventilație suficientă și de igienă.

109. La peste 4 ani de la identificarea problemei structurale, Curtea examinează prezentele cauze după ce a constatat deja, în 150 de hotărâri, încălcarea art. 3 din Convenție ca urmare a supraaglomerării și a condițiilor materiale necorespunzătoare din diverse penitenciare și aresturi ale poliției din România. Numărul de constatări ale încălcării Convenției în această privință a crescut continuu. Curtea reține că, în august 2016, pe rolul său se aflau 3 200 de cereri similare și că acestea ar putea duce în viitor la noi hotărâri de constatare a încălcării Convenției. Persistența unor deficiențe structurale majore ce cauzează încălcări repetate ale Convenției constituie nu doar un factor agravant în ceea ce privește răspunderea statului în temeiul Convenției ca urmare a unei situații trecute sau prezente, ci și o amenințare pentru eficiența, în viitor, a dispozitivului de control instituit de Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Broniowski*, pct. 193). (...)

117. În materie de detenție înainte de condamnare, Curtea reține în primul rând că aresturile din cadrul secțiilor de poliție au fost considerate de CPT și Comitetul de Miniștri ca fiind «structural nepotrivite» pentru detenția care depășește câteva zile (...). În plus, Curtea reamintește că a statuat deja că aceste spații erau locuri proiectate pentru a găzdui persoane pentru durate foarte scurte (...). Având în vedere aceste constatări, autoritățile naționale trebuie să se asigure că acuzații sunt transferați într-un penitenciar după încetarea reținerii. Curtea reține că reforma pusă în aplicare de Guvern a avut ca efect o oarecare reducere a efectivului de persoane arestate preventiv (...). Salută demersurile făcute și îndeamnă statul român să asigure continuitatea reformei și, de asemenea, să exploreze posibilitatea de a facilita folosirea pe o scară mai largă a măsurilor alternative la arestarea preventivă (...).

c.) Cauza *Vasilică Mocanu c. României*¹: „25. În continuare, în ceea ce privește afirmațiile reclamantului referitoare la condiții igienice precare, Curtea constată că acestea sunt parțial confirmate de constatările judecătorului delegat cu executarea pedepselor (...). În plus, ea consideră că aceste acuzații sunt plauzibile, deoarece reflectă realități pe care ea însăși le-a observat și în alte cazuri legate de condițiile din unitățile de detenție ale poliției române (*Voicu c. României*, nr. 22015/10, § 53, 10 iunie 2014; *Zamfirachi c. României*, nr. 70719/10, § 66, 17 iunie 2014, și *Valerian Dragomir c. României*, nr. 51012/11, § 47, 16 septembrie 2014, pentru facilitățile de detenție din poliția din București; *Florin Andrei c. României*, nr. 33228/05, § 45, 15 aprilie 2014, pentru unitățile de detenție ale poliției din Constanța; *Mihăilescu c. României*, nr. 46546/12, § 57, 1 iulie 2014, pentru unitățile de detenție ale poliției din Bacău și *Ghirogă c. României*, nr. 53168/12, § 33, 16 iunie 2015, pentru unitățile de detenție ale poliției din Câmpina și Târgoviște).

Concluziile la care a ajuns de asemenea și CPT în urma vizitelor sale din 2010 și 2014 în mai multe centre de detenție ale poliției române indică aceeași direcție și în special o situație care nu s-a îmbunătățit în ciuda trecerii timpului (...). Curtea concluzionează că, pe lângă supraaglomerarea închisorii, reclamantul a trebuit să se confrunte și cu alte condiții materiale proaste de detenție, în special condiții sanitare și igienice precare (...).

26. În plus, Curtea a mai spus că, deși durata unei perioade de detenție poate fi un factor relevant în scopul evaluării gravității suferinței sau umilinței suferite de un deținut în urma condițiilor sale proaste de detenție, durata relativ scurtă a unei astfel de perioade

¹ CEDO, hotărârea din 6 decembrie 2016, în cauza *Vasilică Mocanu c. României*, nr. 43545/13.

nu exclude în sine în mod automat tratamentul în cauză din domeniul de aplicare al art. 3 atunci când alți factori sunt suficienți pentru a-l include în acea dispoziție (...)."

d.) Cauza *Catană c. României*¹: „35. În speță, Curtea constată că reclamantul s-a plâns de relele condiții de detenție cu care s-a confruntat timp de două luni și nouăsprezece zile petrecute în arestul Inspectoratului de Poliție Județean Bacău. În ceea ce privește, în special, spațiul personal acordat reclamantului în arest, Curtea constată că persoana în cauză a suferit efectele unei situații de suprapopulare în camere (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Colesnicov c. României*, nr. 36479/03, pct. 78-82, 21 decembrie 2010, și *Budaca c. României*, nr. 57260/10, pct. 40-45, 17 iulie 2012). Într-adevăr, chiar și luând în considerare informațiile oferite de Guvern, reclamantul, care împărțea celula cu alte trei persoane, dispunea de un spațiu individual redus de 3,13 m², ceea ce era sub norma recomandată de către CPT pentru dormitoare comune. Insuficiența spațiului vital se pare că s-a agravat în speță, în special din cauza posibilităților foarte limitate de a petrece timp în afara camerei. Astfel, reclamantul era închis mare parte din zi, beneficiind de o plimbare zilnică de o oră și de dreptul de acces la baie timp de cincisprezece minute pe zi și acces la duș o dată pe săptămână.

36. Pe lângă problema suprapopulării din camere, afirmațiile reclamantului cu privire la accesul restricționat la toalete sunt mai mult decât plauzibile și reflectă realități deja descrise de către CPT în urma vizitelor sale în centrele de rețineră și arestare preventivă ale poliției române.

37. Deși Curtea admite că, în speță, nimic nu indică faptul că a existat într-adevăr intenția de a-l umili sau înjosi pe reclamant în timpul detenției sale în arestul Inspectoratului de Poliție Județean Bacău, absența unui astfel de scop nu exclude constatarea încălcării art. 3. Curtea consideră că, în cauză, condițiile de detenție pe care reclamantul a trebuit să le suporte pentru o perioadă de două luni și aproape trei săptămâni l-au supus la o experiență de o intensitate care depășea nivelul inevitabil de suferință inerent detenției. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Convenție”.

Standarde și rapoarte

(1.) CPT. a.) CPT, Raportul general 1992²: „43. Problema dimensionării rezonabile a unei camere de poliție (...) este una dificilă. Mulți factori trebuie luați în considerare la realizarea unei astfel de evaluări. Cu toate acestea, delegațiile CPT au simțit nevoia unui ghid orientativ în acest domeniu. Următoarele criterii (văzute ca un nivel dezirabil mai degrabă decât un standard minim) este în prezent utilizat la evaluarea camerelor poliției destinate ocupării individuale pentru perioade mai mari de câteva ore: în această ordine – 7 metri pătrați, 2 metri sau mai mult între pereți, 2,5 metri între podea și tavan”.

b.) În Raportul general din 2017³, CPT formula următoarele aprecieri cu caracter general privind arestarea preventivă: „53. În cadrul Consiliului Europei, frecvența și durata detenției preventive par să difere enorm în practica de la o țară la alta, proporția persoanelor arestate preventiv din totalul populației penitenciare variind de la 8% la 70%. În medie, aproximativ 25% dintre toate persoanele private de libertate din spațiul Consiliului Europei sunt arestate preventiv. Pentru cetățenii străini aflați în detenție

¹ CEDO, hotărârea din 29 ianuarie 2013, în cauza *Catană c. României*, nr. 10473/05.

² European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, the 2nd General Report on the CPT's activities covering the period 1 January to 31 December 1991, CPT/Inf (92) 3, disponibil la: <https://rm.coe.int/1680696a3f>.

³ Extract from the 26th General Report of the CPT, CPT/Inf(2017)5-part, Section: 1/5, 20 April 2017, disponibil la: <https://rm.coe.int/168070af7a>.

preventivă, proporția este semnificativ mai mare, cu o medie de aproximativ 40% din numărul total al cetățenilor străini privați de libertate.

Datorită naturii sale intruzive și având în vedere principiul prezumției de nevinovăție, premisa fundamentală este aceea că arestarea preventivă trebuie utilizată doar ca măsură de ultimă instanță (*ultima ratio*). Ar trebui să fie impusă pentru cel mai scurt timp posibil și ar trebui să se bazeze pe o evaluare de la caz la caz a riscurilor comiterii unei noi infracțiuni, a sustragerii sau a manipulării probelor sau a martorilor ori a interferării în alt mod cu desfășurarea actului de justiție. Mai mult, natura și gravitatea infracțiunii de care persoana este suspectată că a săvârșit-o ar trebui luate în considerare în mod corespunzător la evaluarea proporționalității măsurii.

În opinia CPT, principiul conform căruia arestarea preventivă ar trebui impusă doar în ultimă instanță implică în primul rând, pe cât posibil, aplicarea de măsuri neprivative de libertate. Acest lucru necesită disponibilitatea unei game largi de măsuri, precum suspendarea condiționată, liberarea pe cauțiune, arestul la domiciliu, monitorizarea electronică, obligația de a respecta anumite ordine, supravegherea judiciară, ridicarea pașapoartelor etc. Ar trebui luată în considerare și o gamă de alternative pentru cetățenii străini, iar faptul că o persoană nu este nici cetățean, nici rezident al statului sau că nu are alte legături cu acel stat, nu ar trebui, în sine, să fie suficient pentru a concluziona că există un risc de a se sustrage anchetei”.

c.) CPT, ca urmare a vizitei efectuate în România în 2018¹, a reluat cele statuate în rapoartele precedente, cu privire la modul de organizare a locurilor de detenție pentru persoanele private de libertate în cursul urmăririi penale, astfel: „15. Comitetul este conștient de angajamentul proclamat al Ministerului de Interne și al Poliției române față de o abordare de toleranță zero față de orice act de tortură și rele tratamente aplicate de către personalul poliției. De asemenea, a luat act de diferitele module de formare (atât inițiale, cât și continue) în care polițiștii de la diferite niveluri au fost implicați în ultimii ani în ceea ce privește garanțiile legate de detenția persoanelor private de libertate de către poliție. Cu toate acestea, în lumina constatărilor delegației în cursul vizitei periodice din 2018, este de competența autorităților române să ia măsurile necesare pentru a-și continua eforturile de a pune capăt relexelor tratamente aplicate de către oficialii de aplicare a legii printr-o abordare multilaterală, care cuprinde: un proces competitiv de recrutare a ofițerilor de poliție bazat pe criterii stricte de selecție; un curs de pregătire educațională pentru toți recruții noi și ofițerii de poliție existenți, cu accent deosebit pe metodele avansate de investigare a criminalității; responsabilitatea ofițerilor superiori pentru exercitarea atribuțiilor de management; aplicarea de sancțiuni adecvate (penale și disciplinare) pentru autorii de rele tratamente și pentru cei care nu reușesc să le prevină; și existența unor proceduri eficiente și independente pentru examinarea plângerilor și a altor informații relevante cu privire la presupuse rele tratamente aplicate de către ofițeri de poliție.

De fapt, seriozitatea informațiilor colectate în cursul vizitei din 2018 referitoare la rele tratamente necesită acțiuni imediate și hotărâte ale autorităților. Autoritățile române trebuie să recunoască faptul că existența maltratării de către ofițeri de poliție nu este rezultatul câtorva ofițeri care acționează în afara legii, ci pare a fi o practică acceptată în cadrul anumitor unități de poliție. Autoritățile ar trebui să exploreze energic toate mijloacele pentru a se asigura că mesajul de toleranță zero cu privire la relele tratamente aplicate persoanelor reținute ajunge la oficialii de aplicare a legii la toate nivelurile; ar trebui să fie conștienți, printr-o acțiune concretă, că guvernul este hotărât să elimine cazurile de rele

¹ Raport către Guvernul României privind vizita în România efectuată de Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane sau Degradante (CPT) de la 7 la 19 februarie 2018, CPT/Inf (2019) 7, pct. 15, 32, disponibil la: <https://rm.coe.int/16809390a6>.

tratamente aplicate persoanelor private de libertate. Combaterea relelor tratamente presupune nu numai adoptarea normelor legale corespunzătoare, ci și luarea măsurilor necesare pentru a asigura punerea lor în aplicare, inclusiv transmiterea la timp a informațiilor despre acuzațiile de rele tratamente către autoritățile judiciare și unitățile de parchet competente.

CPT își reiterează recomandarea ca ministrul de Interne și Inspectoratul General al Poliției Române să transmită un mesaj puternic că maltratarea persoanelor reținute (inclusiv abuzuri verbale, amenințări și cele psihologice) este ilegală, neprofesionistă și va face obiectul de sancțiuni adecvate. Acest mesaj ar trebui reiterat la intervale regulate la nivelul direcțiilor de poliție județene. Mai mult, autoritățile relevante ar trebui să se asigure că se desfășoară o investigație eficientă asupra fiecărei acuzații de rele tratamente și că ofițerii superiori sunt responsabili pentru exercitarea atribuțiilor de management. (...)

32. CPT a criticat mult timp detenția prelungită a arestaților preventiv în centrele de detenție. Continuă să creadă că persoanele private de libertate sunt expuse unui risc mai mare de intimidare, presiune și chiar rele tratamente în instituțiile de detenție ale poliției. Aceste preocupări au fost accentuate de condițiile materiale slabe, îngrijirea precară a sănătății și regimul sărăcăcios oferit persoanelor în centrele de detenție. Chiar și pentru perioade scurte de timp, efectul cumulativ al acestor deficiențe poate determina, în opinia CPT, existența unor tratamente inumane și degradante. (...)

Cu toate acestea, CPT își reiterează recomandarea ca persoanele arestate preventiv să nu fie cazate în unitățile de detenție ale poliției. În opinia comitetului, este inacceptabil ca autoritățile de poliție să continue să custodieze deținuți luni întregi.

Dincolo de condițiile materiale și de regimul sărăcăcios oferit, persoanele custodiate de poliție sunt mai expuse la posibile rele tratamente și coerciție. Autoritățile române ar trebui să ia în considerare în mod serios plasarea centrelor de arestare sub autoritatea Ministerului Justiției și a ANP. Acest lucru nu ar împiedica poliția să intervieveze persoanele reținute în centrele de arestare, ori de câte ori este necesar în scopul investigației, în camerele destinate audierilor din cadrul centrelor de arestare”.

(2.) SPT. a.) În cel de-al 8-lea raport anual, din 26 martie 2015¹, SPT a precizat următoarele: „92. Judecătorii, magistrații, procurorii și alți ofițeri judiciari au, de asemenea, un rol de jucat în asigurarea faptului că persoanele private de libertate nu sunt supuse torturii și altor rele tratamente. (...) Cei care au competența de control ar trebui să efectueze vizite nu numai în locurile în care sunt deținuți condamnații, ci și în locurile în care există sau pot fi arestați preventiv. (...)

93. (...) O serie de factori pot exacerba condițiile de sănătate precare în timpul detenției preventive. În unele state, locurile de detenție preventivă sunt prost echipate pentru a furniza serviciile medicale necesare sau acestea sunt situate la o anumită distanță de astfel de servicii, ceea ce face dificil accesul. Având în vedere presupusa natură temporară sau pe termen scurt a detenției preventive, unor persoane private de libertate li se poate refuza tratamentul care necesită o îngrijire pe termen mai lung sau poate exista o întrerupere a tratamentului continuu de care au nevoie. În unele cazuri, arestații preventiv ar putea să nu poată participa la unele programe de tratament medical care vizează facilitarea recuperării și reabilitării deținuților condamnați. (...) Examinările

¹ Al 8-lea Raport anual al Subcomitetului pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor ori Tratamentelor Inumane sau Degradante, Vizita în România de la 3 la 12 mai 2016, Observații și recomandări adresate statului parte, CAT/C/54/2, 26 martie 2015, disponibil la: <https://undocs.org/en/CAT/C/54/2>.

(...) trebuie să permită identificarea problemelor de sănătate și recomandarea tratamentului adecvat; oferind, de asemenea, posibilitatea ca acuzațiile sau semnele de tortură sau tratament inuman să fie examinate și documentate.

94. (...) Miniștrii sănătății ar trebui să fie responsabili pentru furnizarea de servicii de sănătate către toate locurile de detenție și ar trebui să colaboreze cu alți miniștri pentru a se asigura că statul își îndeplinește obligațiile de a asigura respectarea tratamentului uman și a drepturilor la sănătate ale persoanelor private de libertate. Aceasta ar trebui să asigure independența profesioniștilor din domeniul sănătății față de organele de aplicare a legii și alți oficiali și ar putea presupune furnizarea de formare și resurse suplimentare pentru profesioniștii din domeniul sănătății și pentru cei responsabili de îngrijirea persoanelor private de libertate”.

b.) SPT, în raportul său ca urmare a *vizitei în România din mai 2016*¹, preciza următoarele: „68. Delegația a observat că durata maximă de detenție de 180 de zile în centrele de arestare preventivă și de detenție aflate sub autoritatea Inspectoratului General al Poliției Române a fost în general respectată, dar rămâne îngrijorată de faptul că reținerea deținuților preventivi în aceste centre nu pare să se limiteze la circumstanțe excepționale. Observă că, în ciuda dispozițiilor cuprinse în art. 115 alin. (1) din Legea nr. 254/2013, care prevede ca în faza procesului deținuții să fie transferați în penitenciare, delegația s-a întâlnit cu persoanele care erau deținute în centre de arestare preventivă și de detenție în timpul urmăririi penale a acestora.

69. Delegația s-a întâlnit cu mulți minori care au petrecut câteva luni în detenție preventivă în centre de arestare preventivă și de detenție, unii dintre ei fiind deținuți împreună cu adulți, inclusiv infractori care comiseseră infracțiuni grave. Delegația a observat că plasarea unui minor în detenție poate fi prelungită de un judecător din motive pur economice, cum ar fi atunci când părinții sunt considerați de instanță ca fiind incapabili să își întrețină copilul acasă. Durata detenției preventive a minorilor, combinată cu condiții de viață precare, restricții la vizitele de familie și obligația de a rămâne în camerele de deținere pentru multe ore, ar putea fi considerată a constitui rele tratamente.

70. Subcomitetul recomandă statului parte să ia măsurile necesare pentru a spori utilizarea alternativelor neprivative de libertate la detenția preventivă, cu respectarea standardelor internaționale și regionale. Detenția preventivă ar trebui să fie o ultimă soluție în cadrul procedurilor penale, ar trebui să fie utilizată numai pentru perioade limitate de timp și așa cum este stabilit de lege, cu respectarea cuvenită a investigației presupusei infracțiuni și a protecției societății și a victimei.

71. Minorii și tinerii ar trebui să fie privați de libertate numai ca măsură de ultimă instanță, pentru o perioadă cât mai scurtă de timp și care poate fi revizuită periodic. Aceștia ar trebui să fie deținuți în condiții care să le protejeze de influențe dăunătoare și care să țină seama de nevoile specifice vârstei lor.

72. Delegația a observat că aproape toate centrele preventive de arestare și detenție vizitate au fost amplasate în subsolul clădirilor poliției. A fi plasat sub pământ înseamnă că deținuții au acces redus sau deloc la lumina naturală și că ventilația în camerele de deținere este limitată.

¹ Subcomitetul pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor ori Tratatelor Inumane sau Degradante, Vizita în România de la 3 la 12 mai 2016, Observații și recomandări adresate statului parte, CAT/OP/ROU/1, 8 martie 2018, pct. 68-76, disponibil la: <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRICAqhKb7yhstGINssMek7sC7z91CVNWY7VXFAPB%2f3uhc3fFWZxC3Dm6CYFoYPgPI734R0R5K0%2bEexE9L%2ba39YsbEieHWgYMGZhea dppksp0u20c4TZOIV>.

73. În timp ce a observat că se desfășoară un proiect la nivel național de renovare a mai multor centre de detenție a poliției, delegația a observat că multe camere de deținere vizitate erau încă deteriorate și aveau așternuturi inadecvate cu saltele vechi și murdare.

74. De asemenea, observă că majoritatea facilităților vizitate nu au un spațiu comun pentru activități recreative și sportive, lăsându-i pe deținuți să nu aibă de ales decât să stea în camera de deținere aproape toată ziua. Zonele de plimbare erau adesea foarte mici și uneori apăsătoare, complet împrejmuite sau înconjurate de ziduri înalte.

75. Delegația a primit mai multe plângeri cu privire la calitatea și cantitatea alimentelor servite în unitățile de poliție.

76. Subcomitetul recomandă statului parte să își accelereze eforturile pentru a se asigura că condițiile materiale din unitățile de poliție sunt conforme cu standardele internaționale, cu un accent deosebit pe îmbunătățirea igienei, alimentației, ventilației, luminii, cazarmamentului și posibilității de exerciții. Statul parte ar trebui, de asemenea, să extindă și să îmbunătățească zonele de plimbare și să se asigure că toate unitățile de poliție au camere comune și oferă activități recreative și sportive. Calitatea alimentelor servite deținuților ar trebui îmbunătățită”.

Art. 108. Executarea reținerii și arestării preventive

În centrele de reținere și arestare preventivă se execută reținerea și arestarea preventivă în cursul urmăririi penale.

Legislație anterioară

art. 82 (Executarea reținerii și a arestării preventive) din Legea nr. 275/2006.

Legislație conexă națională

art. 235 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013.

Standarde internaționale

➤ **Europene:** -

➤ **Internaționale:** -

Comentariu

 Așa cum s-a arătat în comentariul art. 107, opțiunea de politică execuțional penală menținută în România este în sensul încredințării cazării persoanelor private de libertate până la trimiterea în judecată, structurilor specifice aparținând Ministerului Afacerilor Interne. Sunt, astfel, cazate persoanele față de care se dispune reținerea sau arestarea preventivă în cursul urmăririi penale, inclusiv în cursul procedurii de cameră preliminară – până la verificarea legalității și temeiniciei măsurii arestării preventive de către judecătorul de cameră preliminară, aspect menționat distinct în art. 235 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013. Caracterul de noutate și atipicitatea instituției procedurii de cameră preliminară au determinat precizarea în actul normativ cu

Recomandarea Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre referitoare la Regulile Penitenciare Europene – Rec (2006) 2-rev.¹

Partea I. Principii fundamentale

1. Toate persoanele private de libertate vor fi tratate cu respect pentru drepturile omului.

2. Persoanele private de libertate își păstrează toate drepturile care nu le-au fost interzise, în condițiile legii, în urma hotărârii de condamnare la pedeapsa cu închisoarea sau de arestare preventivă.

3. Restricțiile impuse persoanelor private de libertate trebuie să respecte principiul minimeii intervenții și vor fi proporționale cu obiectivele legitime pentru care au fost impuse.

4. Condițiile de detenție care încalcă drepturile omului nu pot fi justificate prin lipsa de resurse.

5. Viața în penitenciar trebuie să se apropie cât mai mult posibil de aspectele pozitive ale vieții din comunitate.

6. Fiecare detenție trebuie să fie gestionată astfel încât să faciliteze reintegrarea persoanelor private de libertate în societate.

7. Cooperarea cu serviciile sociale din societate și, pe cât posibil, participarea societății civile la viața din penitenciar trebuie încurajate.

8. Personalul din penitenciar desfășoară o importantă misiune de serviciu public, iar angajarea, pregătirea și condițiile de muncă ale acestuia trebuie să permită oferirea unui nivel ridicat de asistență deținuților.

9. Toate penitenciarele trebuie să facă obiectul unor activități de inspecție și a controlului exercitat de o autoritate independentă.

Scop și domeniu de aplicare

10.1. Regulile penitenciare europene se aplică persoanelor plasate în arest preventiv de către o autoritate judiciară sau persoanelor care au fost private de libertate în temeiul unei condamnări.

10.2. În principiu, persoanele plasate în arest preventiv de către o autoritate judiciară și cele private de libertate în temeiul unei condamnări nu pot fi deținute decât în penitenciare, adică în unități destinate deținuților din aceste două categorii.

---

¹ Traducere neoficială. Adoptată de Comitetul Miniștrilor la 11 ianuarie 2006, la cea de-a 952-a ședință a adjuncților miniștrilor și revizuit și modificat de Comitetul Miniștrilor la 1 iulie 2020, la cea de-a 1380-a ședință a adjuncților miniștrilor, Anexa.

10.3. Regulile se aplică și următoarelor persoane:

- a. care sunt deținute într-un penitenciar, indiferent de motiv; sau
- b. care au fost plasate în arest preventiv de către o autoritate judiciară sau au fost private de libertate ca urmare a condamnării și care pot, pentru orice motiv, să fie deținute în alte locuri.

10.4. Toate persoanele deținute într-un penitenciar sau care se află într-o situație dintre cele menționate la paragraful 10.3.b sunt considerate în scopul prezentelor Reguli „deținuți”.

11.1. Copiii cu vârsta sub 18 ani nu trebuie să fie deținuți în penitenciare pentru adulți, ci în instituții special concepute în acest scop.

11.2. Dacă, totuși, în situații excepționale, copiii sunt deținuți în astfel de penitenciare, trebuie să existe reguli speciale care să aibă în vedere situația și nevoile acestora.

12.1. Persoanele care suferă de afecțiuni psihice și a căror sănătate mintală este incompatibilă cu detenția într-un penitenciar trebuie să fie deținute într-o instituție special concepută în acest sens.

12.2. Dacă, totuși, în situații excepționale, aceste persoane sunt deținute în penitenciare, trebuie să existe reguli speciale care să aibă în vedere situația și nevoile acestora.

13. Prezentele Reguli trebuie să fie aplicate cu imparțialitate, fără discriminări bazate pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau alte tipuri de opinii, naționalitate, origine socială, apartenență la o minoritate națională, avere, locul nașterii sau alte împrejurări de același fel.

Partea a II-a. Condiții de detenție

Primirea și gestionarea dosarelor

14. Nici o persoană nu poate fi primită sau deținută într-un penitenciar, în calitate de deținut, fără un mandat valabil de privare de libertate, în conformitate cu legislația națională.

15.1. În momentul primirii în penitenciar, pentru fiecare deținut trebuie să se înregistreze de îndată următoarele:

- a. informații privind identitatea;
- b. motivele privării de libertate și numele autorității competente care a dispus privarea de libertate;
- c. data și ora primirii;
- d. lista obiectelor personale, care vor fi păstrate într-un loc sigur, în conformitate cu Regula 31;
- e. toate vătămările vizibile și plângerile cu privire la rele tratamente aplicate anterior;
- f. sub rezerva cerințelor care vizează confidențialitatea medicală, orice informație legată de starea de sănătate a deținutului, apreciată ca relevantă pentru buna stare de sănătate fizică și psihică a deținutului respectiv sau a celorlalți;
- g. numele și datele de contact ale oricărei persoane desemnate de deținut pentru a fi contactată în caz de deces, vătămare gravă sau boală; și

h. numărul copiilor, vârsta lor și persoana care în grija căroră se află la momentul primirii în penitenciar.

15.2. La primirea în penitenciar, toți deținuții trebuie să primească informațiile prevăzute la Regula 30.

15.3. Imediat după primire, trebuie să fie întocmită o înștiințare cu privire la detenția deținutului, în conformitate cu Regula 24.9.

16. La cât mai scurt timp de la primirea în penitenciar:

a. informațiile cu privire la starea de sănătate a deținutului trebuie să fie urmate de un examen medical, în conformitate cu Regula 42;

b. regimul de siguranță necesar aplicabil deținutului trebuie să fie stabilit în conformitate cu Regula 51;

c. gradul de risc la adresa siguranței pe care deținutul îl prezintă trebuie să fie stabilit în conformitate cu Regula 52;

d. informațiile colectate în temeiul regulilor 15.1.g și 15.1.h, precum și orice alte informații disponibile despre situația socială a deținutului vor fi evaluate în scopul gestionării nevoilor personale și sociale imediate ale acestuia; și

e. în cazul deținuților condamnați, vor fi luate măsurile necesare pentru implementarea programelor în conformitate cu Partea a VIII-a a prezentelor Reguli.

16A.1. Informațiile înregistrate la primire și cele înregistrate cât mai curând posibil după primire vor fi actualizate și completate, atunci când se impune.

16A.2. În legătură cu fiecare deținut se colectează informații care se referă în special la:

a. procedura judiciar;

b. planuri individualizate cu privire la executarea pedepsei, strategia de pregătire pentru liberare și data liberării acestora;

c. comportament și conduită, inclusiv riscul pentru sine sau pentru alții;

d. cereri și plângeri, cu excepția cazului în care acestea sunt confidențiale;

e. aplicarea și durata izolării și a sancțiunilor disciplinare, inclusiv sancțiunea izolării stricte;

f. utilizarea instrumentelor de imobilizare, inclusiv natura și durata utilizării acestora;

g. perchezițiile intruzive, în special controlul cavităților corpului și controlul camerelor de cazare;

h. orice transferuri; și

i. bunurile personale.

16A.3. Toate informațiile colectate la primire și ulterior primirii vor fi păstrate cu respectarea confidențialității și vor fi puse la dispoziție doar persoanelor cu atribuții profesionale care necesită accesul la acestea.

16A.4. Deținuților li se va permite accesul la propriul dosar medical și la alte înregistrări, cu excepția celor restricționate de legislația națională din motive de siguranță și securitate, și vor avea dreptul să primească, la cerere, o copie a acestor înregistrări.

16A.5. Legislația națională trebuie să precizeze care sunt informațiile ce trebuie colectate și prelucrate și trebuie să conțină dispoziții detaliate pentru a asigura respectarea standardelor de protecție a datelor cu privire la aceste informații.